60.

Integrált Károsító-specifikus Ellenőrzési Adatlap

Agrilus planipennis

Vizsgáló laboratórium:

NÉBIH ÉLI Növény-egészségügyi Diagnosztikai Nemzeti Referencia Laboratórium (NDNRL)

1118 Budapest, Budaörsi út 141-145.

A. Általános rész:

1. Növény-egészségügyi státusza: **1/A/I. a) 1.2.**

Földrajzi elterjedés:

Eredeti elterjedési terület:
Oroszország távolkeleti területei, Északkelet-Kína, Korea, Mongólia, Tajvan.

Másodlagos elterjedési terület (behurcolás révén):
USA (Michigan, Ohio, Maryland, Pennsylvania, Virginia), Kanada (Ontario). Michigan államban és Ontarioban 2002-ben fedezték fel. Oroszország európai részén, Moszkvától kb. 300 km-re nyugatra már megtalálták. Az első észlelés valószínűleg kb. 5 évvel követte az érkezést. Az EU területén még nem azonosították.

2. A károsító rövid leírása:

Jelentősége:
Veszélyes kártevő, faegyedek és állományok pusztulását is előidézheti. Fiatal fákat (5 cm átmérő), de idős, vastag faegyedeket is elpusztíthat. A megtámadott fák elhalása általában a megtelepedés utáni 3. évben következik be, de tömeges támadás esetén már 1-2 év is elegendő lehet. A károk városi, illetve országutak menti fasorokban, parkokban, kertekben, de állományokban is előfordulhatnak.

Morfológiája:
Pete: Kb. 1 mm, ovális, sárgásfehér. *Lárva*: Kifejletten kb. 25-30 mm, lapos, keskeny, az előtora kiszélesedik. Nagyban hasonlít a többi *Agrilus* lárvára. *Báb:* 10-15 mm sárgásfehér. *Bogár*: 8-15 mm hosszú, 3-3,5 mm széles. Fémes kékes-zöld színű, kifejezetten szép. Hasonlít több nálunk is honos *Agrilus* fajra.

<u>Fertőzés tünetei</u>:

Hol, mikor, mit és hogyan kell keresni?

- Tulajdonképpen mindenütt megjelenhet, ahol megfelelő tápnövényei jelen vannak. Mivel a hosszú távú terjedés legnagyobb eséllyel a fertőzött faanyag szállításával valósul meg, szigetszerű megjelenése is lehetséges. Utak, vasutak mentén fasorokban, városi fasorokban, parkokban, temetőkben, kőris állományokban egyaránt.
- A kifejlett bogarak megtalálására kevés esély van, ezért inkább a kárképekre érdemes fókuszálni. Ezek a következők lehetnek: ágak, koronarészek pusztulása, a lombozat sárgulása, kiritkulása. Leváló kéreg, alatta a már ismertetett járatok, a kérgen tipikus kirepülési nyílások. Sokszor a lárvák és bábok után kutató harkályok nyoma válik feltűnővé. A hasonló és ezért összetéveszthető kárképekre később találunk utalást.
- A fentebb említett kárképek (a lombozat kivételével) gyakorlatilag egész évben megtalálhatók.
- Idősebb, magasabb faegyedek esetében távcső használata is javasolt.

Mivel téveszthető össze?

- A *Hymenoscyphus pseudoalbidus*, ismertebb nevén *Chalara fraxinea* egész Európában, így Magyarországon is kiterjedt, súlyos károkat okoz. Tünetei közé tartozik az ágelhalás, koronaritkulás és elhalás is. Azaz a korona ritkulása és az ágelhalások önmagában nem jelentenek fajspecifikus tünetet.
- A *Chalara* által megtámadott, legyengült, pusztuló állományokban tömegesen léphetnek fel a *Hylesinus* kőrisszúk, amik a fák pusztulását is okozhatják (Magyarországon, de a környező országokban is jellemző). A szúlárvák és bábok után kutató harkályok szintén lefejtik a megtámadott fák kérgét. A *Hylesinus* szúbogarak járatai azonban jól elkülöníthetők a díszbogárétól. Ezeknél ugyanis jól láthatóan elkülönül a jellemzően kétkarú anyajárat és a díszbogarakénál jóval rövidebbek és keskenyebbek a lárvajáratok. A szúbogarak kirepülési nyílása szabályos kör, és jóval kisebb is.

- Utak mentén (sózás), és mezőgazdasági területek közelében (vegyszerhasználat) gyakran látni pusztuló koronájú kőriseket. A rovarok jelenlétére utaló jeleket ezeken is érdemes ellenőrizni.

Károsító biológiája, életmódja

Életmód:
Általában egynemzedékes, de a populáció egy részének kifejlődése két évet is igénybe vehet. A bogarak május második felétől júliusig rajzanak, a nappali órákban, különösen a napsütötte helyeken/időszakokban aktívak. Az imágók a tápnövény leveleit rágva táplálkoznak. A nőstény a petéket egyesével rakja a kéregre, kéregrepedésekre. Általában a törzsek alsó harmadára petézik. A lárvák hosszú, kígyózó, lassan szélesedő járatot rágnak a szíjácsba, amit barnás ürülék és rágcsálék tölt ki. A kifejlett lárvák a felszínhez közel bábozódnak. 3-4 mm-es „D” alakú kirepülési nyíláson hagyják el a törzset. A kirepülési nyílás alakja általában jellemző a díszbogarakra.

1. kép: A kőris karcsúdíszbogár károsítása városi fasorban

2. kép: Imágó 3. kép: Lárvája és járata

4. kép: Bábja

5. kép: Tipikus „D”-alakú kirepülési nyílása, a lárvák és bábok után kutató harkályok nyomai.

6. kép: *Hylesinus* szúbogarak kártétele, illetve a szúbogarak után kutató harkályok nyoma kőriseken. A leváló kéreg alatt látható szújáratok jól elkülöníthetők a díszbogárétól

7. kép: *Hylesinus* szúbogarak járatai a megtámadott és elpusztított kőris kérge alatt. Jól kivehetők a rövid, kétkarú anyajáratok, és az abból kiinduló, a díszbogárénál jóval rövidebb és keskenyebb lárvajáratok.

3. Tápnövények:

Gyakorlatilag bármelyik kőrisfajon (Fraxinus sp) előfordulhat, beleértve a nálunk honos, az idegenhonos fajokat és a különböző kertészeti változatokat is.

4. Terjedés módja:

A kifejlett bogarak viszonylag jól repülnek. Az 1 km-nél távolabbi önerős repülés is lehetséges, de terjedésüket a szél is nagyban segítheti. A hosszú távú terjedés azonban leginkább a fertőzött faanyag szállítása révén valósul meg. Legnagyobb veszélyt a kérgezetlen (pl. tűzifa), illetve a kérget is tartalmazó faanyag (pl. durva apríték), csomagolóládák, raklapok jelentik.